

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา เพื่อเป็นแนวทางไปสู่การวิจัย ตามหัวข้อต่อไปนี้

1. การจัดพานพุ่ม
2. หลักสูตรการจัดพานพุ่ม
3. การสอนการจัดพานพุ่ม
4. ชุดการสอน
5. การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การจัดพานพุ่ม

การจัดพานพุ่ม หมายถึง การนำดอกไม้ กลีบดอกไม้ ใบไม้ หรือส่วนต่างๆ ของดอกไม้ มาจัดตกแต่งให้มีรูปทรงต่างๆ ตั้งอยู่บนปากพาน เพื่อให้เกิดความสวยงาม เหมาะสมกับโอกาสการใช้งาน ไม่ว่าจะเป็นงานมงคล หรือ อวมงคลก็ตาม

ประวัติความเป็นมาของการจัดพานพุ่ม การจัดพานพุ่มเป็นศิลปะการจัดดอกไม้ของไทยที่บรรพบุรุษมีชื่อเสียงในการประดิษฐ์ตกแต่งดอกไม้สด ใช้ฝีมือที่ประณีตวิจิตรบรรจงจัดทำขึ้น เพื่อถวายพระมหากษัตริย์ สำหรับใช้บูชาพระรัตนตรัยและใช้ในพิธีต่างๆ คือนับแขกบ้านแขกเมืองมาตั้งแต่สมัยสุโขทัย และได้มีการถ่ายทอดสืบต่อกันมาเป็นศิลปวัฒนธรรมประจำชาติได้มีการพัฒนาการจัดพานพุ่มรูปแบบต่างๆ มากขึ้น เช่น ในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น มีผู้ที่มีฝีมือในการจัดดอกไม้สด คือ คุณตานี ธิดาเจ้าพระยามหาเสนา (บุญนาค) ซึ่งเป็นเจ้าจอมในสมัยรัชกาลที่ 1 (สาวตรี เจริญพงศ์, 2538, หน้า 24) และในสมัยรัชกาลที่ 5 มีช่างดอกไม้ที่มีชื่อเสียงในการจัดพานพุ่ม คือ พระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมหลวงทิพยรัตนกิริติกุลินี เป็นผู้ที่ทรงคิดพัฒนาวิธีการจัดทำพุ่มทองน้อยแบบโบราณ ซึ่งใช้ดอกไม้สดเป็นช่อทรงดอกบัวหรือเสียบในถ้วยแก้วเงินมาเป็นแบบใช้แทนหรือหุ่น แล้วปักกลีบดอกไม้ ใบไม้ตัดโดยใช้เข็มหมุดปัก (จันทนา สุวรรณมาลี, 2533, หน้า 1-2 อ้างอิงจาก ตำนักวัฒนธรรมฝ่ายหญิง, 2500, หน้า 11)

การจัดพานพุ่มได้มีการพัฒนาปรับปรุงการจัดดอกไม้ต่างๆ อยู่ตลอดเวลา เพื่อให้เข้ากับสมัยนิยม การนำไปใช้ให้เหมาะสมกับหน้าที่ใช้สอย โอกาส เวลาและสถานที่ซึ่งการจัดพานพุ่มผู้จัดจะต้องมีความคิดสร้างสรรค์ ในการนำดอกไม้มาประดิษฐ์ประดอย เรียงเป็นทรงพุ่มคล้าย

ดอกบัวตูมให้เกิดความสวยงาม ซึ่งมีความเชื่อกันว่าดอกบัวเป็นดอกไม้แห่งความบริสุทธิ์ และยังเป็นสัญลักษณ์ของคุณธรรม ความดีในพระพุทธศาสนา เพื่อนำไปใช้ในการจัดวางบนโต๊ะหมู่บูชา จัดถวายเครื่องสักการะและงานพิธีอื่น ๆ

ในปัจจุบันมีการจัดพานพุ่มในพิธีทางศาสนาและรัฐพิธีต่าง ๆ เช่น การจัดตั้งโต๊ะหมู่บูชา เป็นเครื่องสักการะ เพื่อถวายพระพรเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา การจัดโต๊ะหมู่บูชา ในห้องประชุมสัมมนา เป็นต้น

ลักษณะและขั้นตอนการจัดพานพุ่ม การจัดพานพุ่มในปัจจุบัน มีรูปทรงต่าง ๆ มากมาย ส่วนมทนิยมจัดเป็นรูปทรงพุ่มข้าวบิณฑ์ หรือทรงดอกบัวตูม ลักษณะการจัดพานพุ่มแบ่งตามวิธีการทำเป็น 2 แบบ คือ

1. วิธีการจัด คือ การจัดพานพุ่มที่วางดอกไม้เป็นชั้นขึ้นไปสู่ยอดพาน โดยเริ่มต้นจากการใส่ขี้เลื่อยที่ผสมน้ำให้เข้ากันลงในพานที่จะจัดให้พอดีแนวขอบปากพาน และวางดอกไม้บริเวณปากพาน ใช้ขี้เลื่อยกลบทับก้านดอกไม้และเกลี่ยขี้เลื่อยกลบทับก้านดอก ควรใช้มือซ้ายประคองกลีบดอกดอกไม้ ใช้มือขวากดลงบนขี้เลื่อยให้แน่น

2. วิธีการปัก คือ การจัดพานพุ่มที่ใช้วัสดุต่าง ๆ เช่น ดินเหนียว ขี้เลื่อยผสมดินเหนียว หรือ ก้านผักตบชวา เป็นต้น มาขึ้นเป็นโครงหุ่น เป็นรูปทรงต่าง ๆ ที่ต้องการแล้ว ใส่น้ำดอกไม้ที่คัดเลือก ตัดแต่งและเสียบไม้กลัดปักเป็นลวดลายต่าง ๆ โดยสลับสีกันให้เกิดลวดลาย โดยปักจากส่วนยอดลงมาหรือปักจากฐานล่างขึ้นสู่ส่วนยอด หรือปักส่วนที่เป็นลวดลายก่อนก็ได้

ขั้นตอนในการจัดทำพานพุ่ม มีดังนี้

1. ขั้นเตรียม หมายถึง การเตรียมการออกแบบพานพุ่ม วัสดุ อุปกรณ์ และดอกไม้ที่จำเป็นสำหรับใช้ในการจัดพานพุ่มไว้ล่วงหน้า ก่อนลงมือจัดพานพุ่มในขั้นตอนต่อไป มีขั้นตอนดังนี้ คือ

1.1 การออกแบบ ควรจะต้องมีการออกแบบโครงสร้างและส่วนตกแต่งไว้ล่วงหน้าก่อนเสมอ การออกแบบ ควรจะเน้นในเรื่องโครงสร้างของขนาด รูปทรงและส่วนตกแต่งของพาน เพื่อให้เกิดความสวยงามมั่นคง ในการออกแบบพานพุ่มจะต้องคำนึงถึง สิ่งต่อไปนี้

1.1.1 หน้าที่ใช้สอย คำนึงว่าจะใช้สอยอย่างไร เช่น รับน้ำพระพุทธมนต์ในงานแต่งงาน ก็ต้องคิดออกแบบว่าจะต้องใช้พานทรงเตี้ย ไม่เกะกะในขณะที่ใช้งาน และการใช้วัสดุ ต้องเลือกชนิดดูดซับน้ำ เช่น ขี้เลื่อย หรือก้านผักตบชวา

1.1.2 โอกาสที่ใช้ จะต้องคำนึงว่าจะใช้ในโอกาสใด เช่น ถวายสักการะ เป็นพุทธบูชาในวันสำคัญทางศาสนา จะต้องนึกถึงดอกไม้ที่มีความหมายเกี่ยวกับศาสนาพุทธ คือ ดอกบัว

1.1.3 เวลา หมายถึง ระยะเวลาที่ใช้พานจัดตั้งวางในงานต่าง ๆ เช่น ให้ตั้งไว้ใช้ตลอดเวลา 3 วัน ฯลฯ ควรจะต้องคำนึงถึง เรื่องการใช้ดอกไม้ที่มีความทนให้เหมาะสมกับระยะเวลาที่ใช้งานนั้น ๆ

1.1.4 สถานที่ จะต้องทราบว่า จะจัดนำไปใช้ในสถานที่ใด มีพื้นที่ตั้งขนาดเล็กหรือไม่ มากน้อยเพียงใด และอยู่ที่ไหน เช่น ภายในตัวอาคารจะช่วยให้ทราบว่าควรจัดพานขนาดไหน และเลือกใช้ดอกไม้ชนิดใดจึงจะเหมาะสมใช้ประโยชน์ได้คุ้มค่าที่สุด

1.1.5 แรงงาน จะต้องทราบว่า มีแรงงานที่จะช่วยทำมากน้อยเพียงใด ถ้ามีแรงงานมาก ก็สามารถออกแบบที่มีขั้นตอนในการประดิษฐ์ประคองมากมายได้

1.1.6 ฤดูกาล เป็นสิ่งจำเป็น เพราะว่าดอกไม้บางชนิดไม่มีตลอดทั้งปี จะมีเพียงบางฤดูกาลเท่านั้น ทำให้ได้ดอกไม้ที่ไม่ดีเท่าที่ควรและราคาก็แพงด้วย

1.1.7 งบประมาณ จะต้องคำนึงถึง เพื่อนำมาประกอบการพิจารณา ในการออกแบบให้เหมาะสมและสอดคล้องกับงบประมาณที่มีอยู่

1.2 การเตรียมดอกไม้และใบไม้ จะต้องมีการเตรียมดอกไม้หรือใบไม้ไว้ล่วงหน้าดังต่อไปนี้

1.2.1 คัดเลือกดอกไม้ เช่น ดอกกรัก ดอกบานไม่รู้โรย ชนิดที่มีความสดสวยงาม และมีความทนต่อการใช้งาน

1.2.2 ตัดแต่งขนาดของดอกไม้ เช่น การตัดแต่งดอกไม้ ให้มีขนาดดอกเล็ก กลาง ใหญ่ และแยกออกเป็นพวก ๆ

1.2.3 เสียบไม้กลัด เพื่อต่อเป็นก้านดอกสำหรับปักลงบนโครงหุ่น ให้เสียบไม้กลัดตรงถึงกลางได้ดอกไม้ชนิดต่าง ๆ เช่น ดอกบานไม่รู้โรย ดอกกรัก ดอกมะลิ เป็นต้น

1.2.4 ข้อมสียดอกไม้ ให้มีสีสดต่าง ๆ ตามความต้องการ สามารถนำดอกไม้ชนิดที่มีกลีบดอกทน เช่น ดอกบานไม่รู้โรย เป็นต้น มาข้อมสี

1.3 การขึ้นโครงหุ่นพานพุ่ม การจัดพานพุ่มจะต้อง มีการเตรียมขึ้นโครงหุ่นไว้ล่วงหน้าก่อนทุกครั้ง ซึ่งสามารถทำได้จากวัสดุหลาย ๆ อย่าง ได้แก่ ดินเหนียว ทราย จี๊เส้อย ก้านผักตบชวา ฯลฯ

การขึ้นโครงหุ่นที่ใช้ในการจัดพานพุ่ม มีอยู่ 2 วิธี คือ

1.3.1 วิธีการจัด คือ การนำจี๊เส้อยผสมทรายและใส่น้ำลงไปคลุกเคล้าให้จี๊เส้อยมีความชื้นเข้ากันวางกลบทับด้านดอกไม้หรือใบไม้ที่ใช้จัดและขณะเดียวกันให้จัดรูปทรงตามไปด้วย พร้อม ๆ กัน เริ่มจากฐานล่างไปสู่ยอด ตามแบบที่ได้ออกแบบไว้ มีขั้นตอนการจัด ดังนี้คือ

1.3.1.1 ผสมจี๊เส้อย 4 ส่วนกับทราย 1 ส่วน น้ำคลุกเคล้าให้ทั่วหมักไว้ 1 คืน

1.3.1.2 ตัดใบตองรองภายในก้นพานก่อน เพื่อไม่ให้พานเปื้อน

1.3.1.3 นำซี่เลื่อยที่หมักไว้ในข้อ 1 ใส่ในพาน (กดให้แน่นพอดี) จนกระทั่งถึงแนวขอบปากพาน

1.3.1.4 ใส่ซี่เลื่อยเดิมลงไปให้ตรงกลางสูงและนูนขึ้นมา เพื่อสำหรับรองรับก้านดอกไม้ที่จะจัดวางในแถวแรกของการจัดพานแบบนี้ และใส่ซี่เลื่อยที่ผสมในข้อ 1 วางกลบทับก้านดอกไม้และใบไม้ที่นำมาใช้จัดทุกดอก และทุกใบ จนกระทั่งสำเร็จตามแบบที่ได้ออกแบบไว้

1.3.2 วิธีการปัก คือ การจัดทำโครงหุ่นรูปทรงต่างๆ เช่น ทรงพุ่มข้าวบิณฑ์ ทรงดอกบัวตูม เป็นต้น ตามต้องการก่อนโดยใช้วัสดุต่างๆ ได้แก่ ดินเหนียว ซี่เลื่อยผสมดินเหนียว หรือดินเหนียว ก้านผักตบชวา ฯลฯ สามารถใช้หุ่นจากวัสดุต่างๆ จัดเป็นโครงหุ่นดังนี้ คือ

1.3.2.1 การจัดพานพุ่มจากหุ่นดินเหนียว มีขั้นตอนการ ดังนี้

1.3.2.1.1 เลือกดินเหนียวที่สะอาดไม่มีกรวด หิน หรือทรายปนอยู่ ควรเลือกดินเหนียวที่ไม่แห้ง หรือเปียกจนเกินไป

1.3.2.1.2 ปั้นและบีบให้แน่นเป็นก้อน ขนาดเล็กก่อนแล้ว จึงค่อยๆ เพิ่มให้หนาตามที่ต้องการ

1.3.2.1.3 ตัดแผ่นโฟมขนาดความหนา 1 เซนติเมตร เท่าปากพานที่จะจัด

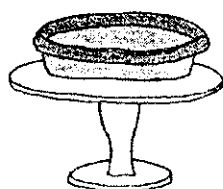
1.3.2.1.4 นำดินเหนียวที่เตรียมไว้ในข้อ 2 มาคลึงเป็นเส้นยาวๆ กว้างประมาณ 1 นิ้ว และนำมาจัดรอบปากพานจากบน จึงนำมาจัดเตรียมไว้ จำนวน 6 เส้นมีความยาว 3 ขนาด ดังนี้

- ขนาดสั้น (สั้นกว่ารอบปากพาน 1.5 นิ้ว)	จำนวน 2 เส้น
- ขนาดกลาง (ยาวกว่าเส้นขนาดสั้น 1.5 นิ้ว)	จำนวน 2 เส้น
- ขนาดยาว (ยาวกว่าเส้นขนาดกลาง 1.5 นิ้ว)	จำนวน 2 เส้น

ภาพที่ 1 แสดงการปั้นและคลึงดินเหนียวเป็นเส้นๆ สำหรับขึ้นโครงหุ่น

1.3.2.1.5 นำดินเหนียวเส้นที่สั้นสุด (ที่คลึงเป็นเส้น) มาขดเป็นวงกลม แล้ววางบนแผ่นโฟมที่จัดเตรียมไว้เป็นฐานล่าง สำหรับรองรับหุ่นดินเหนียว โดยห่างจากริมขอบ โฟมประมาณ 1 เซนติเมตร (ดังภาพที่ 2)

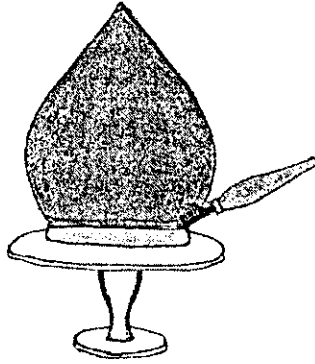
ภาพที่ 2 แสดงการวางดินเหนียววางบนแผ่นโฟม สำหรับเป็นฐานล่างของหุ่น

1.3.2.1.6 นำดินเหนียวเส้นขนาดกลางมาขดเป็นวง และวางต่อจากเส้นแรก (ตามข้อ 4) แล้วใช้มือเกลี่ยดินให้เชื่อมติดกัน ตามด้วยดินเหนียวเส้นยาว 2 เส้น ขดเป็นวงต่อกัน เกลี่ยดินเหนียวแต่ละเส้นให้เชื่อมต่อกันเป็นเนื้อเดียวกัน ส่วนข้างในที่เป็นโพรง ใส่เศษกระดาษหนังสือพิมพ์ขยำเป็นก้อนอัดใส่ให้แน่น แล้วตามด้วยเส้นดินเหนียวขนาดกลาง แล้วปิดด้วยดินเหนียวเส้นสั้นที่สุด ให้ขดเป็นวงแล้วเกลี่ยดินเหนียวปิดยอดหุ่นดินเหนียว

ภาพที่ 3 แสดงการใส่กระดาษหนังสือพิมพ์ขยำ ลงในโครงหุ่นดินเหนียว

1.3.2.1.7 ใช้ที่ขูดดินและปาดดินตกแต่งรูปทรงพานพุ่มต่าง ๆ ตามความต้องการ เช่น ทรงพุ่มข้าวบิณฑ์ ทรงดอกบัวตูม เป็นต้น

ภาพที่ 4 แสดงการใช้ที่ขูดดินตกแต่โครงหุ่นพูนพุ่ม ให้เป็นรูปทรงพุ่มข้าวบิณฑ์

1.3.2.2 การจัดพานพุ่มจากหุ่นขี้เลื่อย มีขั้นตอนดังนี้

1.3.2.2.1 ขยี้ขี้เลื่อย 4 ส่วน กับน้ำพอปั้นได้ หมักค้างคืนไว้ 1 คืน

1.3.2.2.2 ตัดใบตองรองภายในก้นพานก่อน เพื่อไม่ให้พานเปื้อนมาก

1.3.2.2.3 นำขี้เลื่อยที่หมักไว้แล้วในข้อ 1 ผสมดินเหนียวขนาดพอปั้นให้เป็นรูปทรงและทรงตัวอยู่ได้ดี จากนั้นนำใส่พานที่เตรียมไว้ ใส่ขี้เลื่อย ใส่ลงในพานจนกระทั่งเกือบถึงปากพาน (กดให้แน่นพอดี)

1.3.2.2.4 ปั้นขี้เลื่อยต่อขึ้นไปให้เป็นรูปทรงพุ่มข้าวบิณฑ์ ขนาดพอเหมาะกับขนาดของพานที่ใช้จัด และนำลวดที่เตรียมไว้มาปักลงตรงยอดโครงหุ่นดินเหนียว

1.3.2.3 การจัดพานพุ่มจากหุ่นก้านผักคตขวา มีขั้นตอน ดังนี้

1.3.2.3.1 ตัดก้านผักคตขวาเป็นท่อนๆ ความยาวตามที่ต้องการจะใช้

1.3.2.3.2 ใช้เชือกฟางมัดรวมกันเป็นท่อนกลม โดยการมัดให้เป็นท่อนตรงกึ่งกลางประมาณ 5-6 ก้านก่อน แล้วจึงค่อยวางก้านผักคตขวาเพิ่มรอบๆ พร้อมกับมัดเชือกฟาง (แต่ละรอบมัดประมาณ 3-4 ช่วง) โดยให้มีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางเท่ากับปากพาน

1.3.2.3.2 ใช้คัตเตอร์หรือมีดบางคมๆ เฉือนตัดแต่งให้เป็นรูปทรง ตามที่ออกแบบไว้ เช่น รูปทรงดอกบัวตูม รูปทรงน้ำเต้าแปลง เป็นต้น (จินทนา สุวรรณมาลี, 2533, หน้า 179 - 215)

2. ขั้นทำ หมายถึง ขั้นตอนในการปักหรือจัดและตกแต่ง จนกระทั่งสำเร็จเป็นรูปทรงตามแบบที่ออกแบบไว้ ซึ่งมีอยู่ 2 วิธีที่นิยมใช้กันในปัจจุบัน มีดังต่อไปนี้

2.1 การปัก หมายถึง การยัดดอกไม้หรือใบไม้ ให้ติดกับหุ่นที่จะจัดทำพานพุ่ม โดยการปักด้วยไม้กลัด เข็มหมุด หรือลวดตัวยู มีวิธีการปักจากด้านบนลงมาด้านล่าง

2.2 การจัด หมายถึง การวางดอกไม้หรือใบไม้ พร้อมกับการจัดแต่งให้เป็นรูปทรงตามไปด้วย เช่น การจัดพานโดยใช้วิธีการใช้ขี้เลื่อยและทรายละเอียด กลบทับก้านดอกไม้วนเป็นชั้น ๆ จนได้รูปทรงตามต้องการ

3. ขึ้นเก็บรักษา หมายถึง ขั้นตอนสุดท้าย เมื่อจัดพานดอกไม้สดเสร็จเรียบร้อยแล้วจะต้องมีการเก็บรักษาในระหว่างรอการใช้ ดังนั้นควรจะต้องมีวิธีการเก็บรักษาที่ดี และถูกต้องเพื่อช่วยคงสภาพความสวยสดอยู่ได้นาน มีวิธีการเก็บรักษาพานพุ่ม 2 ประเภท คือ

3.1 พานพุ่มดอกไม้สด มีวิธีการเก็บรักษาได้หลายวิธีดังนี้

3.1.1 ใช้ผ้าขาวบางชุบน้ำสะอาดบิดหมาด ๆ คลุมไว้

3.1.2 ใช้ถุงพลาสติกครอบแล้วผูกมัดปากถุงให้เรียบร้อย

3.1.3 ตั้งไว้ในที่ ที่ไม่ร้อนอบอ้าวหรือที่ไม่มีแสงแดดส่อง หรือไม่มีลมโกรกแรงเพราะจะทำให้พานพุ่มที่จัดไว้นั้นเหี่ยวเฉาได้เร็ว

3.2 พานพุ่มดอกบานไม่รู้โรยย้อมสี มีวิธีการเก็บรักษา ดังนี้

3.2.1 นำพานพุ่มดอกบานไม่รู้โรยย้อมสี (ทำจากโครงหุ่น ดินเหนียว) ที่เสร็จเรียบร้อยแล้วไปตากแดดประมาณ 2 วัน เพื่อไม่ให้ความชื้นของดินเหนียวข้างในซึมเข้าไปในดอกจะทำให้ดอกไม้เกิดราขึ้น

3.2.2 นำสเปรย์เคลือบใส ฉีดเคลือบผิวดอกไม้ให้แข็งมันแล้วนำไปตากแดดเป็นเวลา 3-4 วัน

ประโยชน์ของการจัดพานพุ่ม เมื่อการจัดพานพุ่มที่สำเร็จเรียบร้อยแล้ว สามารถนำไปใช้งานได้หลายโอกาส เช่น การจัดโต๊ะหมู่บูชาสำหรับในพิธีต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ (เสวต ธนประดิษฐ์, 2533, หน้า 72) การวะผู้ที่เคารพนับถือ ตลอดจนใช้ตกแต่งโต๊ะอาหาร สถานที่ต่าง ๆ เป็นต้น ซึ่งการนำมาใช้ในแต่ละโอกาสนั้นมีวิธีใช้ที่แตกต่างกัน (จินทนา สุวรรณมาลี, 2533, หน้า 29 - 35) ดังต่อไปนี้

1. พานพุ่มบูชาพระรัตนตรัย หมายถึง พานพุ่มดอกไม้ที่จัดไว้เป็นเครื่องบูชาอาจจะตั้งวางที่โต๊ะหมู่บูชา หิ้งพระ หรือหน้าพระประธานในโบสถ์ก็ได้ ซึ่งมีหลักการจัดวาง ดังต่อไปนี้

1.1 การจัดวางพานพุ่มบนหิ้งพระหรือหน้าพระประธานในโบสถ์ ใช้พานพุ่มดอกไม้จำนวน 2 พาน คือ ตั้งข้างขวาและซ้ายของพระพุทธรูป ให้มีขนาดที่เหมาะสมกับสถานที่ที่จะตั้งวาง

1.2 การจัดโต๊ะหมู่บูชานิยมใช้โต๊ะหมู่บูชาที่เป็นชุด (หมู่) เช่น หมู่ 5 หมู่ 7 และหมู่ 9 ขึ้นอยู่กับสถานที่ และลักษณะของงาน ซึ่งมีลักษณะแตกต่างกันดังนี้

1.2.1 การจัดโต๊ะหมู่บูชา หมู่ 5 หมู่ (หมู่ 7) มีส่วนประกอบต่าง ๆ และวิธีการจัด ดังต่อไปนี้

1.2.1.1 วัสดุ อุปกรณ์สำหรับการใช้ในการ โต๊ะหมู่บูชา หมู่ 5 หมู่ (หมู่ 7)

- 1.2.1.1.1 พระพุทธรูป 1 องค์
- 1.2.1.1.2 แจกันดอกไม้ 1 คู่
- 1.2.1.1.3 พานพุ่มดอกไม้ 3 พาน (5 พาน)
- 1.2.1.1.4 กระจ่างรูปพร้อมรูป 3 ดอก
- 1.2.1.1.5 เชิงเทียนพร้อมเทียน 1 คู่
- 1.2.1.1.6 ที่กราบพระ 1 ที่

1.2.1.2 วิธีการจัดโต๊ะหมู่บูชา หมู่ 5 (หมู่ 7)

- 1.2.1.2.1 ตั้งพระพุทธรูปโต๊ะตัวกลางสูงสุด
- 1.2.1.2.2 วางกระจ่างรูป เชิงเทียน โต๊ะกลางตัวเดียว
- 1.2.1.2.3 วางพานพุ่มดอกไม้ 3 พาน (5 พาน) ที่โต๊ะตัวกลางและริม 2 ข้าง
- 1.2.1.2.4 วางแจกันดอกไม้ที่โต๊ะด้านข้างติดกับโต๊ะตัวกลางสูง วางหลัง

พานพุ่มดอกไม้

- 1.2.1.2.5 ตั้งที่กราบพระ 1 ที่

1.2.2 การจัดโต๊ะหมู่บูชา หมู่ 9 นิยมใช้จัดในห้องประชุม ซึ่งต้องมีเสาธงพร้อมฐานตั้ง และพระบรมฉายาลักษณ์พร้อมฐานตั้งเพิ่มขึ้นในห้องประชุม การจัดโต๊ะหมู่บูชา หมู่ 9 มีส่วนประกอบต่างๆ และวิธีการจัด ดังต่อไปนี้

1.2.2.1 วัสดุ อุปกรณ์สำหรับการ โต๊ะหมู่บูชา หมู่ 5 หมู่ (หมู่ 7)

- 1.2.2.1.1 พระพุทธรูป 1 องค์
- 1.2.2.1.2 แจกันดอกไม้ 2 คู่
- 1.2.2.1.3 พานพุ่มดอกไม้ 7 พาน
- 1.2.2.1.4 กระจ่างรูปพร้อมรูป 3 ดอก
- 1.2.2.1.5 เชิงเทียนพร้อมเทียน 1 คู่
- 1.2.2.1.6 ที่กราบพระ 1 ที่
- 1.2.2.1.7 ธงชาติ 1 ผืน

1.2.2.2 วิธีการจัดโต๊ะหมู่บูชา หมู่ 9

- 1.2.2.2.1 ตั้งพระพุทธรูปไว้โต๊ะกลางสูงสุดแล้ว
- 1.2.2.2.2 วางกระจ่างรูป เชิงเทียน โต๊ะกลางตัวเดียว
- 1.2.2.2.3 วางพุ่มดอกไม้ 7 พาน ที่โต๊ะตัวกลางและริม 2 ข้าง
- 1.2.2.2.4 วางแจกันหลังพานพุ่มที่โต๊ะริมสุดด้านข้าง (2 ด้าน) และวางที่

โต๊ะถัดไปติดกับตัวกลางสูง (2 ด้าน)

1.2.2.2.5 ถ้าจะแต่งให้สวยงามด้วยเทียนก็ได้ โดยใช้ขึงเทียนและเทียนเพิ่มขึ้น อีก 4-5 คู่ วางขึงเทียนคู่กับพานพุ่ม ทางด้านริมนอก ส่วนตัวกลาง วางคู่ตรงกับเทียนคู่แรกให้ตรงกัน

1.2.2.2.6 ตั้งเสาราชชาติไว้ด้านขวาของโต๊ะหมู่ และพระบรมฉายาลักษณ์ตั้งไว้

1.2.2.2.7 วางที่กราบพระตรงกลางด้านล่าง

2. พานถวายพระ หมายถึง พานพุ่มดอกไม้ที่จัด เพื่อใช้สำหรับถวายพระสงฆ์เนื่องในโอกาสทำบุญวันที่สำคัญๆ เช่น แต่งงาน วันคล้ายวันเกิด ฯลฯ โดยใช้แทนช่อดอกไม้ รูปเทียนขนาดของพานพุ่ม จึงควรมีขนาดกระทัดรัด สามารถถือได้สะดวก และอาจจะจัดในลักษณะพานดอกไม้รูปเทียนก็ได้ หรือจัดพานพุ่มดอกไม้อย่างเดียว และมีรูปเทียนผูกไว้เป็นชุดต่างหาก ใช้ถวายพระภิกษุรูปละ 1 ชุด

3. พานพุ่มเครื่องราชสักการะ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราชและสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ มีวิธีการจัดวางบนโต๊ะหมู่บูชา และนำไปใช้ดังต่อไปนี้

3.1 พานพุ่มพระปรมาภิไธยย่อ ภปร. หมายถึง พานพุ่มดอกไม้ที่จัดตกแต่งให้เกิดลวดลาย เป็นพระปรมาภิไธยย่อ ภปร. อยู่บนด้านหน้าของตัวพุ่มดอกไม้ นั้น เพื่อสำหรับใช้เป็นเครื่องสักการะในงานพิธีถวายพระพร เนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ในวันที่ 5 ธันวาคม หรือใช้สำหรับจัดตั้งที่ซุ้มรับเสด็จในการเสด็จพระราชดำเนิน การจัดพานประเภทนี้ควรจัดทรงสูงมีขนาดใหญ่พอสมควร สามารถมองเห็นพระปรมาภิไธยย่อ ภปร. ได้อย่างชัดเจน

3.2 พานพุ่มพระนามาภิไธยย่อ สก. หมายถึง พานพุ่มดอกไม้ที่จัดตกแต่งให้เกิดเป็นลวดลาย เป็นพระนามาภิไธยย่อ สก. อยู่บนด้านหน้าของตัวพุ่มดอกไม้ เพื่อสำหรับใช้เป็นเครื่องสักการะถวายพระพร เนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษาสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ หรือใช้สำหรับจัดตั้งรับเสด็จพระราชดำเนิน การจัดพานพุ่มควรมีขนาดใหญ่พอสมควรเช่นเดียวกับข้อ 3.1

3.2.1 การจัดโต๊ะหมู่บูชา เป็นเครื่องราชสักการะเพื่อถวายพระพร เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา มีเครื่องประกอบที่ต้องใช้มีดังนี้

3.2.1.1 พระบรมฉายาลักษณ์

3.2.1.2 พานพุ่มดอกไม้

3.2.1.3 รูปเทียนแพ กระถางดอกไม้

3.2.2 วิธีการจัดโต๊ะหมู่บูชาเป็นเครื่องราชสักการะเพื่อถวายพระพร รับเสด็จ

3.2.2.1 ตั้งพระบรมฉายาลักษณ์หรือพระบรมสาทิสลักษณ์ไว้ตรงกลางด้านหลังโต๊ะหมู่ ให้มีขนาดสูงกว่าโต๊ะสูง

3.2.2.2 ให้พานพุ่มที่มีอักษรพระปรมาภิไธยย่อวางโต๊ะกลางตัวสูง

3.2.2.3 วางพานรูปเทียนแพพร้อมกระถางดอกไม้โต๊ะกลาง (รูปต้องอยู่บนเทียน)

3.2.2.4 วางพานพุ่มบนโต๊ะที่เหลือทุกตัว วางกึ่งกลางโต๊ะจัดให้เรียบร้อย

3.3 พานพุ่มพระปรมาภิไธย ย่อ จปร. หมายถึง พานพุ่มดอกไม้ที่จัดตกแต่งให้เกิดลวดลาย เป็นพระปรมาภิไธย ย่อ จปร. อยู่บนด้านหน้าของตัวพุ่มดอกไม้้นั้น สำหรับถวายพระบรมราชานุสรณ์ในวันปรมหาราชในวันที่ 23 ตุลาคม

3.3.1 การจัดโต๊ะหมู่บูชา เพื่อเป็นเครื่องสักการะพระบรมราชานุสรณ์มีส่วนประกอบต่าง ๆ ที่ต้องใช้จัด มีดังนี้

3.3.1.1 พานพุ่ม จปร. 1 พาน

3.3.1.2 พานพุ่มดอกไม้เหมือนกัน 2 พาน

3.3.1.3 เครื่องทองน้อย 1 ชุด

3.3.2 วิธีการจัดโต๊ะถวายสักการะพระบรมราชานุสรณ์

3.3.2.1 จัดตั้งพานพุ่ม จปร. บนโต๊ะกลางสูง

3.3.2.2 ตั้งเครื่องทองน้อยโต๊ะกลาง

3.3.2.3 วางพานพุ่มดอกไม้ด้านข้าง 2 พาน

3.3.2.4 ถ้าจัดเพิ่มใช้โต๊ะเดี่ยววางข้างละ 1 ตัว ตั้งพานอีกข้างละ 1 พาน

ถ้าในกรณีที่ไม่มีพระบรมราชานุสรณ์ ให้ใช้พระบรมฉายาลักษณ์ประดิษฐานในห้องประชุมแทน ควรมีโต๊ะหมู่บูชา พานพุ่มดอกไม้ หรือจัดเป็นแจกันตามความเหมาะสมของห้องถั้น ถ้ามีเครื่องทองน้อยก็จัดไว้บนโต๊ะสูงตัวกลาง หรือ มีเครื่องทองน้อยแล้วก็ไม่จำเป็นต้องมีพานพุ่มดอกไม้ก็ได้

4. พานไหว้ครู หมายถึง พานดอกไม้ที่จัดขึ้นเพื่อใช้สำหรับนำไปกราบ หรือไหว้ครูบาอาจารย์ เพื่อระลึกถึงบุญคุณของครูอาจารย์ที่ได้อบรม สั่งสอน แนะนำ หรือเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ศิษย์ พานไหว้ครูนี้ ควรจะต้องจัดให้มีทั้งดอกไม้ รูปเทียนและสิ่งสำคัญที่มีความหมาย ดอกมะเขือ ดอกเข็ม และหญ้าแพรก เป็นสัญลักษณ์ของความเคารพอย่างอ่อนน้อมถ่อมตน ความมีสติปัญญาที่เฉียบแหลมและความอดทนอย่างสูง

5. พานการวะผู้ที่เคารพนับถือ หมายถึง พานดอกไม้ที่ใช้สำหรับนำไปกราบการวะผู้ใหญ่ที่ใกล้ชิด และมีความเคารพนับถือเป็นอย่างมาก เช่น พ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย หรือผู้ใหญ่ที่เคารพรัก

และนับถือ เนื่องในวันสำคัญที่มีความหมายต่อบุคคลนั้น เช่น วันแม่ วันพ่อ วันผู้สูงอายุ วันครู ฯลฯ ซึ่งจะทำให้ผู้ใหญ่มีความสุขใจ ความซาบซึ้งและภาคภูมิใจเป็นอย่างยิ่ง

6. พานประดับเพื่อความสวยงาม หมายถึง พานดอกไม้ที่จัดไว้ เพื่อใช้สำหรับประดับหรือตกแต่งที่ต่าง ๆ ให้สวยงามยิ่งขึ้น เช่น ตกแต่งที่โต๊ะรับแขก โต๊ะอาหาร โต๊ะประชุม ห้องรับแขก และสถานที่อื่น ๆ ซึ่งจัดอย่างเป็นพิธีการ เพื่อเป็นการแสดงศิลปวัฒนธรรมการจัดดอกไม้แบบไทยที่มีความสวยงามงดงามอีกแบบหนึ่ง

7. พานรองรับน้ำ หมายถึง พานดอกไม้ที่จัดขึ้น เพื่อใช้สำหรับรองรับน้ำที่มีผู้มารดน้ำในพิธีรดน้ำขอพรผู้ใหญ่ หรือผู้อาวุโส เนื่องในโอกาสต่าง ๆ เช่น วันสงกรานต์ วันเกษียณอายุราชการ วันคล้ายวันเกิดครบรอบสำคัญ ๆ ฯลฯ

8. พานรับน้ำสังข์ หมายถึง พานดอกไม้ที่จัดไว้เพื่อใช้สำหรับรองรับน้ำพระพุทธมนต์ หรือน้ำสังข์ในพิธีรดน้ำสังข์ในวันแต่งงาน ดอกไม้ในพานควรมีชื่อและความหมายที่ดีเป็นสิริมงคล เช่น ดอกกรัก ดอกบานไม่รู้โรย ดอกดาวเรือง ใบทอง ใบเงิน ใบนาค เป็นต้น

การจัดพานพุ่ม เป็นศิลปะการจัดดอกไม้ที่มีรูปแบบและวิธีการจัด 2 ลักษณะคือ วิธีการจัด จะใช้ดอกไม้จัดวางตกแต่งให้การจัดรูปทรงที่ดูดี การ เช่น ทรงบาตรคว่ำ และแบบ วิธีการปัก เป็นการจัดพุ่มดอกไม้ที่ต้องขึ้นโครงหุ่นก่อนที่ปักดอกไม้ลงบนหุ่น เช่น ทรงพุ่มข้าวบิณฑ์ เป็นต้น ดังนั้นก่อนลงมือจัดดอกไม้ลงบนพุ่มทั้ง 2 แบบวิธีการจัดและวิธีการปัก ควรจัดเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ และดอกไม้ ให้เหมาะสมกับการใช้งาน และเมื่อจัดพานพุ่มดอกไม้เสร็จเรียบร้อยแล้ว ควรจะเก็บรักษา ความสด และความคงทนของพานพุ่มดอกไม้สด ให้สามารถนำไปใช้งานในช่วงระยะเวลาที่ยาวนานขึ้น การจัดพานพุ่มนำไปใช้ประโยชน์ในงานโอกาสต่าง ๆ ทั้งในงานพระราชพิธี รัฐพิธี และพิธีทางศาสนา เช่น การจัดโต๊ะหมู่บูชาสำหรับในพิธีต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ การระดมผู้เคารพนับถือ ตลอดจนใช้ตกแต่งบ้าน จัดวางบนโต๊ะอาหาร เป็นต้น

หลักสูตรการจัดพานพุ่ม

การจัดพานพุ่มเป็นเนื้อหาส่วนหนึ่งในวิชาดอกไม้สด 1 กลุ่มวิชาคหกรรมทั่วไป สาขาวิชาคหกรรม หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) พุทธศักราช 2538 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2538, หน้า 116) ดังมีคำอธิบายรายวิชาปรากฏดังนี้

“ปฏิบัติเย็บแบบ ร้อยมาลัย จัดพานพุ่ม เครื่องแขวนไทย หรืออื่น ๆ กำหนดราคา และประเมินผล เพื่อให้มีทักษะเกี่ยวกับการประดิษฐ์ดอกไม้สดแบบไทย สามารถเย็บแบบ ร้อยมาลัย จัดพานพุ่ม เครื่องแขวนแบบง่าย ๆ หรืออื่น ๆ และจำหน่ายได้”

จากคำอธิบายรายวิชาดอกไม้สด 1 ดังกล่าว สามารถสร้างตารางวิเคราะห์หลักสูตรการจัดพานพุ่ม ได้ดังนี้

ตารางที่ 1 วิเคราะห์หลักสูตรการจัดพานพุ่ม

กิจกรรม	เนื้อหาวิชา	จุดประสงค์
ปฏิบัติการจัดพานพุ่ม	การจัดพานพุ่ม	ด้านพุทธิพิสัย
1) ออกแบบการจัดพานพุ่ม	1) การออกแบบการจัดพานพุ่ม	1) บอกหลักเกณฑ์การออกแบบการจัดพานพุ่มได้
2) จัดเตรียมวัสดุ-อุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดพานพุ่ม	2) การเตรียมวัสดุและอุปกรณ์ที่นำมาใช้ในการจัดพานพุ่ม	2) จัดเตรียมวัสดุและอุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดพานพุ่มได้ถูกต้องและเหมาะสม
3) คัดเลือกและเก็บรักษาดอกไม้ที่จะนำมาจัด พานพุ่ม	3) วิธีการคัดเลือกและเก็บรักษาดอกไม้ที่จะนำมาจัดพานพุ่ม	3) เลือกและเก็บรักษาดอกไม้ที่นำมาใช้จัดพานพุ่มได้อย่างเหมาะสม
4) ย้อมสีดอกบานไม่รู้รุ่ย	4) วิธีการย้อมสีดอกไม้ม	4) จัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์สำหรับการย้อมสีดอกไม้มได้ถูกต้อง
5) จัดทำพานพุ่มแบบวิธีการจัดและปัก	5) การจัดพานพุ่มแบบวิธีการจัดและวิธีการปัก	5) บอกขั้นตอนการย้อมสีดอกไม้มได้ถูกต้อง
- ฝึกขึ้นโครงหุ่นพานพุ่ม	- การขึ้นโครงหุ่นและยอดพานพุ่ม	6) อธิบายขั้นตอนการจัดพานพุ่มโดยวิธีการจัดได้ถูกต้อง
- ฝึกการปักเรียงกลีบดอก	- การปักดอกไม้ลงพุ่มและยอดพุ่ม	7) อธิบายขั้นตอนการขึ้นโครงหุ่นพานพุ่มและยอดพานพุ่มได้ถูกต้อง
6) เก็บรักษาพานพุ่มระหว่างรอการใช้	6) การ เก็บรักษาพานพุ่มให้อยู่คงความ สวยงาม	8) อธิบายวิธีการปักดอกไม้ลงบนพานพุ่มได้อย่างถูกต้อง
7) จัดวางพานพุ่มไปใช้งานในโอกาสต่าง ๆ	7) การจัดวางพานพุ่มบนโต๊ะหมู่บูชา สำหรับพิธีต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์	9) คัดคำนวณราคาค่าต้นทุนการจัดพานพุ่ม
		10) บอกวิธีการจัดวางพานพุ่มบนโต๊ะหมู่บูชาได้อย่างถูกต้อง

ตารางที่ 1 (ต่อ)

กิจกรรม	เนื้อหาวิชา	จุดประสงค์
คำนวณราคาและการจัด จำหน่าย	วิธีการคำนวณต้นทุน	ด้านทักษะพิสัย
1) ฝึกคำนวณราคาค้นทุน	1) หลักเกณฑ์การพิจารณาการ	1) ออกแบบพานพุ่มได้
และกำหนดราคาขาย	จัดพานพุ่มเพื่อจัดจำหน่าย	2) เตรียมวัสดุ – อุปกรณ์ที่ใช้
2) จัดนิทรรศการและจัดจำหน่าย	2) การกำหนดราคาขาย	จัดพานพุ่มได้เหมาะสม
3) ประเมินผลการจัดพานพุ่ม		3) ข้อมสืดอกบานไม่รู้โรยได้
ด้านกระบวนการและผลงาน		4) แสดงขั้นตอนการจัด
สำเร็จ		พานพุ่มได้
		5) จัดพานพุ่มโดยวิธีการจัดได้
		6) ขึ้นโครงหุ่นพานพุ่มดิน -
		เหนียวได้
		7) ปีกและเรียงดอกไม้บน
		โครงหุ่นพานพุ่มและยอด
		พานพุ่มได้
		8) จัดวางพานพุ่มบนโต๊ะ
		หมู่บูชาได้ถูกต้อง
		9) คิคคำนวณราคาพานพุ่มได้
		10) คิคคำนวณ ต้นทุนและตั้ง
		ราคาขายได้
		11) ประเมินผลการจัดพานพุ่ม
		ด้านจิตพิสัย
		1) ระบุความสำคัญของการจัด
		พานพุ่ม
		2) ตระหนักถึงความสำคัญของ
		ศิลปะการจัดพานพุ่มอันเป็น
		ภูมิปัญญาของบรรพบุรุษไทย

การจัดการเรียนการสอนการจัดพานพุ่ม จำเป็นต้องให้บรรลุตามจุดประสงค์ของสาขาวิชา
คหกรรม ประเภทวิชาคหกรรม ตามหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2538
ดังต่อไปนี้

1. เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ทางวิชาการเป็นพื้นฐานในการปรับปรุงงานให้ทันกับ
ความก้าวหน้าและการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีในปัจจุบัน
2. มีความรู้ทางการออกแบบ และประดิษฐ์สิ่งของเครื่องใช้ให้เหมาะสมกับความนิยมของ
ตลาด สามารถพัฒนางานและสร้างงานได้
3. มีความรู้เกี่ยวกับธุรกิจการค้าและธุรกิจบริการเป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพ
4. มีเจตคติที่ดีต่องานอาชีพ มีคุณธรรม จริยธรรมและมีกิจนิสัยในการทำงานอย่าง
ถูกต้อง ทำงานร่วมกับผู้อื่น ๆ ได้
5. นำความรู้ความชำนาญในวิชาชีพไปประกอบอาชีพอิสระ ประกอบอาชีพรับจ้างหรือ
ทำงานเสริมกับผู้อื่นให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองและสังคม เพื่อการกินดีอยู่ดีของครอบครัวและการ
สร้างสรรค์ครอบครัวให้พัฒนาทุก ๆ ด้าน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2538, หน้า 11)

เมื่อศึกษาวิเคราะห์เนื้อหาวิชาเกี่ยวกับ เรื่องการจัดพานพุ่ม จึงกำหนดเป็น โครงการสอน
ดังนี้

เรื่องที่ 1 ทักษะเบื้องต้นเกี่ยวกับการจัดพานพุ่ม ใช้เวลาสอน 4 คาบ

จุดประสงค์การเรียนรู้ เมื่อจบกิจกรรมการเรียนการสอน นักเรียนสามารถปฏิบัติสิ่งต่อไปนี้

1. จำแนกลักษณะการจัดพานพุ่มได้
2. เตรียมวัสดุและอุปกรณ์ในการจัดพานพุ่มได้
3. คัดเลือกและเก็บรักษาดอกไม้ใบไม้ ที่ใช้ในการจัดพานพุ่มได้
4. ปฏิบัติการจัดพานพุ่มแบบวิธีการจัดและปักตามขั้นตอนได้
5. นำพานพุ่มไปใช้งานในโอกาสต่าง ๆ ได้
6. ถอดคำนวณการใช้วัสดุ อุปกรณ์ และดอกไม้ในการจัดพานพุ่มได้

เนื้อหาสาระ

1. ลักษณะการจัดพานพุ่ม
2. การเตรียมวัสดุและอุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดพานพุ่ม
3. วิธีการคัดเลือกและเก็บรักษาดอกไม้ ใบไม้ ที่ใช้จัดพานพุ่ม
4. ขั้นตอนการจัดทำพานพุ่มแบบวิธีการจัดและวิธีการปัก
5. ประโยชน์ของการนำพานพุ่มไปใช้งานในโอกาสต่าง ๆ
6. การประมาณการใช้วัสดุ อุปกรณ์ และดอกไม้ในการจัดพานพุ่ม

เรื่องที่ 2 การออกแบบการจัดพานพุ่ม ใช้เวลาสอน 4 คาบ

จุดประสงค์การเรียนรู้ เมื่อจบกิจกรรมการเรียนการสอน นักเรียนสามารถปฏิบัติ
สิ่งต่อไปนี้ได้

1. บอกหลักเกณฑ์การออกแบบการจัดพานพุ่ม
2. เตรียมวัสดุ – อุปกรณ์ และลงมือออกแบบพานพุ่มตามขั้นตอน
3. ออกแบบการจัดพานพุ่มตามหลักเกณฑ์และการนำไปใช้งาน
4. ประเมินการใช้ ดอกไม้และวัสดุต่าง ๆ ใช้ในการจัดพานพุ่ม
5. คิดคำนวณต้นทุนค่าใช้จ่ายในการจัดพานพุ่ม

เนื้อหาสาระ

1. หลักเกณฑ์การออกแบบการจัดพานพุ่ม
2. การเตรียมวัสดุ – อุปกรณ์ และการออกแบบพานพุ่มตามขั้นตอน
3. การออกแบบการจัดพานพุ่มตามหลักเกณฑ์และการนำไปใช้งาน
4. การประเมินการใช้ ดอกไม้และวัสดุต่าง ๆ ใช้ในการจัดพานพุ่ม
5. การคิดต้นทุนค่าใช้จ่ายในการจัดพานพุ่ม

เรื่องที่ 3 การจัดพานพุ่มแบบวิธีการจัด ใช้เวลาสอน 4 คาบ

จุดประสงค์การเรียนรู้ เมื่อจบกิจกรรมการเรียนการสอน นักเรียนสามารถปฏิบัติ
สิ่งต่อไปนี้ได้

1. บอกลักษณะรูปแบบการจัดพานพุ่มแบบวิธีการจัด
2. ออกแบบการจัดพานพุ่มแบบวิธีการจัด (ทรงบาตรคว่ำ)
3. เตรียมวัสดุและอุปกรณ์ในการจัดพานพุ่มแบบวิธีการจัด
4. คัดเลือก และเก็บรักษาดอกไม้ ใบไม้ที่ใช้ในการจัดพานพุ่มแบบวิธีการจัด
5. ปฏิบัติการจัดพานพุ่มแบบวิธีการจัดตามขั้นตอน
6. เก็บรักษาพานพุ่มแบบวิธีการจัด (ทรงบาตรคว่ำ) ระหว่างรอการใช้งาน
7. นำพานพุ่มแบบวิธีการจัดไปใช้งานในโอกาสต่าง ๆ
8. คิดประมาณการใช้วัสดุ อุปกรณ์ และดอกไม้สำหรับใช้ในการจัดพานพุ่ม
9. คิดคำนวณต้นทุนค่าใช้จ่ายในการจัดพานพุ่มแบบวิธีการจัด

เนื้อหาสาระ

1. ลักษณะการจัดพานพุ่มแบบวิธีการจัด
2. การออกแบบการจัดพานพุ่มแบบวิธีการจัด (ทรงบาตรคว่ำ)
3. การเตรียมวัสดุและอุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดพานพุ่มแบบวิธีการจัด

4. วิธีการคัดเลือก และเก็บรักษาดอกไม้ ใบไม้ที่ใช้ในการจัดพานพุ่มแบบวิธีการจัด
5. การจัดทำพานพุ่มแบบวิธีการจัด
6. การเก็บรักษาพานพุ่มแบบวิธีการจัด (ทรงบาตรคว่ำ) ระหว่างรอการใช้งาน
7. การนำพานพุ่มแบบวิธีการจัดไปใช้งานในโอกาสต่าง ๆ
8. การประมาณการใช้วัสดุ อุปกรณ์ และดอกไม้ในการจัดพานพุ่มแบบวิธีการจัด
9. การคิดคำนวณต้นทุนค่าใช้จ่ายในการจัดพานพุ่มแบบวิธีการจัด

เรื่องที่ 4 การจัดพานพุ่มแบบวิธีการปัก ใช้เวลาสอน 4 คาบ

จุดประสงค์การเรียนรู้ เมื่อจบกิจกรรมการเรียนการสอน นักเรียนสามารถปฏิบัติ
สิ่งต่อไปนี้ได้

1. บอกลักษณะรูปแบบการจัดพานพุ่ม แบบวิธีการปัก
2. ออกแบบการจัดพานพุ่มแบบวิธีการปัก
3. เตรียมวัสดุ – อุปกรณ์สำหรับจัดพานพุ่มแบบวิธีการปัก
4. คัดเลือกและเก็บรักษาดอกไม้ ใบไม้ที่จะนำมาจัดพานพุ่มแบบวิธีการปัก
5. ปฏิบัติการจัดพานพุ่มแบบวิธีการปักตามขั้นตอน
6. เก็บรักษาพานพุ่มแบบวิธีการปัก (ทรงพุ่มข้าวบิณฑ์) ระหว่างรอการใช้งาน
7. นำพานพุ่มแบบวิธีการปักไปใช้งานในโอกาสต่าง ๆ
8. คิดประมาณการใช้ดอกไม้ และวัสดุ อุปกรณ์สำหรับใช้ในการจัดพานพุ่ม
9. คิดคำนวณต้นทุนค่าใช้จ่ายในการจัดพานพุ่มแบบวิธีการปัก

เนื้อหาสาระ

1. ลักษณะรูปแบบการจัดพานพุ่ม แบบวิธีการปัก
2. การออกแบบการจัดพานพุ่มแบบวิธีการปัก
3. การเตรียมวัสดุ – อุปกรณ์สำหรับจัดพานพุ่มแบบวิธีการปัก
4. การคัดเลือกและเก็บรักษาดอกไม้ ใบไม้ที่จะนำมาจัดพานพุ่มแบบวิธีการปัก
5. วิธีการจัดทำพานพุ่มแบบวิธีการปัก
6. การจัดตกแต่งและเก็บรักษาพานพุ่มระหว่างรอการใช้งาน
7. การนำพานพุ่มแบบวิธีการปักไปใช้งานในงานโอกาสต่าง ๆ
8. การคิดคำนวณการใช้ดอกไม้ และวัสดุ อุปกรณ์ ในการจัดพานพุ่มแบบวิธีการปัก
9. การคิดคำนวณต้นทุนค่าใช้จ่ายในการจัดทำพานพุ่มแบบวิธีการปัก

เรื่องที่ 5 การจัดพานพุ่มเพื่อจัดจำหน่าย ใช้เวลาสอน 4 คาบ

จุดประสงค์การเรียนรู้ เมื่อจบกิจกรรมการเรียนการสอน นักเรียนสามารถปฏิบัติ
สิ่งต่อไปนี้ได้

1. จัดเตรียมดอกบานไม่รู้โรยสำหรับช่อมสั
2. ช่อมสัดอกบานไม่รู้โรย
3. เตรียมวัสดุ อุปกรณ์สำหรับจัดพานพุ่มเพื่อจำหน่ายได้
4. จัดทำพานพุ่มเพื่อจัดจำหน่ายได้เหมาะสมกับความต้องการของตลาด
5. ประเมินการใช้ ดอกไม้ และวัสดุต่าง ๆ ใช้ในการจัดพานพุ่มเพื่อจำหน่ายได้
6. กำหนดต้นทุนค่าใช้จ่ายในการจัดพานพุ่มเพื่อจำหน่ายได้
7. ตั้งราคาขายของผลิตภัณฑ์การจัดพานพุ่มที่สำเร็จได้อย่างเหมาะสม
- 8 จัดแสดงผลิตภัณฑ์สินค้าของพานพุ่มที่สำเร็จเพื่อจำหน่ายได้

เนื้อหาสาระ

1. การเตรียมดอกบานไม่รู้โรยสำหรับช่อมสั
2. การช่อมสัดอกบานไม่รู้โรย
3. การเตรียมวัสดุ อุปกรณ์สำหรับจัดพานพุ่มเพื่อจำหน่าย
4. การจัดทำพานพุ่มเพื่อจัดจำหน่ายได้เหมาะสมกับความต้องการของตลาด
5. การประมาณการใช้ ดอกไม้ และวัสดุต่าง ๆ สำหรับใช้ในการจัดพานพุ่มเพื่อจำหน่าย
6. การกำหนดต้นทุนค่าใช้จ่ายในการจัดพานพุ่มเพื่อจำหน่าย
7. การ ตั้งราคาขายของผลิตภัณฑ์การจัดพานพุ่มที่สำเร็จได้อย่างเหมาะสม
8. การจัดแสดงผลิตภัณฑ์สินค้าของพานพุ่มที่สำเร็จเพื่อจำหน่าย

การจัดพานพุ่ม เป็นส่วนหนึ่งของวิชา ดอกไม้สด 1 ตามหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2538 มีจุดประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะเกี่ยวกับการจัดพานพุ่ม และการจัดจำหน่าย กำหนดราคาต้นทุนและประเมินผลงานการจัดพานพุ่ม จึงกำหนดเป็นโครงการสอนในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้ ทักษะเบื้องต้นเกี่ยวกับการจัดพานพุ่ม การออกแบบการจัดพานพุ่ม การจัดพานพุ่มแบบ วิธีการจัด การจัดพานพุ่มแบบวิธีการปัก และ การจัดพานพุ่มเพื่อจัดจำหน่าย

การสอนการจัดพานพุ่ม

1. ความหมายและลักษณะสำคัญของการเรียนการสอน การเรียนการสอน หมายถึง การถ่ายทอดความรู้ ทักษะและเจตคติต่าง ๆ โดยมีการเตรียมการ มีการวางแผนตามหลักวิชา มีขั้นตอนกระบวนการการสอนที่เป็นแบบแผนชัดเจน มีกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมาย เป็นการใช้ศาสตร์ในการสอน

2. แนวทางการจัดการเรียนการสอน การจัดการเรียนการสอน ครูผู้สอน จำเป็นต้องกำหนดเป้าหมายให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ มีเจตคติ และมีทักษะกระบวนการทำงานที่ดีตามที่หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2538 ได้กำหนดไว้ ครูผู้สอนจึงต้องออกแบบการจัดการเรียนการสอน กำหนดเป็นกระบวนการวิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ เพื่อหาข้อมูลสรุปในการวางแผนการปฏิบัติ การจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความมุ่งหมายของหลักสูตร (ไชยยศ เรืองสุวรรณ, 2533, หน้า 53 อ้างอิงจาก Fleming & Levei, 1978, p. IX)

การวางแผนด้านการจัดการเรียนการสอน ควรจะเริ่มต้นด้วยการกำหนดจุดประสงค์ของการสอนว่าจะให้ผู้เรียนบรรลุผลในสิ่งใดบ้าง กำหนดยุทธศาสตร์การสอน กิจกรรมการเรียนการสอน รูปแบบการสอน และวิธีการสอน ตลอดจนการเลือกสื่อการเรียนการสอนตามลำดับ ดังนี้

2.1. กำหนดจุดมุ่งหมายการเรียนการสอน มีองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ คือ

2.1.1 นักเรียน ครูต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับข้อมูลผู้เรียน ในด้านความสามารถทางสติปัญญา ความสนใจ ความแตกต่างระหว่างบุคคล

2.1.2 ครูผู้สอนจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ดีมีคุณธรรม และมีความสามารถในการปฏิบัติ

2.1.3 สภาพแวดล้อมในการเรียนการสอน ได้แก่ เวลา สภาพแวดล้อม และบรรยากาศของห้องเรียน สถานศึกษา ชุมชน สื่อเทคโนโลยี เป็นต้น

2.2 กำหนดยุทธศาสตร์การสอน เพื่อเป็นแนวทางในการออกแบบยุทธศาสตร์ในการจัดการเรียนการสอนโดยยึดทฤษฎีการสอนตามแบบของปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2534, หน้า 112-113 อ้างอิงจาก Pai, 1973) มีดังนี้

2.2.1 ทฤษฎีการสอนแบบวินัยปัญญา เชื่อว่าบุคคลมีความสามารถในการรับรู้สิ่งต่าง ๆ ได้ จำได้ คิดได้ มีเหตุผลในการกระทำ

2.2.2 ทฤษฎีการสอนที่เน้นประสบการณ์เดิม โดยนักเรียนเมื่อเรียนความรู้ใหม่ย่อมจะได้นำความรู้เดิมมาเชื่อมโยงกับความรู้ใหม่

2.2.3 ทฤษฎีพฤติกรรมของการสอน การสอนแบบสร้างเงื่อนไขพฤติกรรม มี 2 ทฤษฎี คือ

2.2.3.1 ทฤษฎีการสอนเงื่อนไขแบบคลาสสิกของพาฟลอฟ มีหลักการว่า ถ้าสิ่งเร้าใหม่ถูกนำเสนอพร้อมกับสิ่งนำใหม่ ที่ทำให้เกิดพฤติกรรมอย่างแรง เมื่อถูกนำเสนอพร้อมกันนานเข้า สิ่งนำใหม่นั้น ก่อให้เกิดการตอบสนองอย่างนั้นเช่นกัน เช่น การเข้าชั้นเรียนตรงต่อเวลา เป็นต้น

2.2.3.2 ทฤษฎีการสร้างเงื่อนไขด้วยการกระทำ มีหลักเข้ามาช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้พฤติกรรมที่ต้องการให้เร็วขึ้น โดยมีหลักคือ

2.2.3.2.1 นักเรียนเรียนรู้การเลียนแบบก่อน

2.2.3.2.2 การนำเครื่องมืออุปกรณ์การสอนมาช่วยให้รู้เรื่องตามการเรียนรู้เอง

2.2.3.2.3 ครูต้องเป็นผู้สร้างสถานการณ์และเลือกวิธีการให้รางวัลที่เหมาะสม

2.2.3.3 ทฤษฎีการสอนความรู้ความเข้าใจ มีแนวความเชื่อว่าการเรียนรู้สิ่งใดขึ้นอยู่กับความรู้เป็นสำคัญ สิ่งเร้าต่าง ๆ ที่นำมาเสนอนั้น ผู้เรียนมีการตัดสินใจแล้ว จึงเลือกแสดงพฤติกรรมนั้นออกไป องค์ประกอบที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง 4 ประการ คือ

2.2.3.3.1 ความพร้อมในการเรียน

2.2.3.3.2 โครงสร้างของความรู้จากการกระทำ การจำลองของจริงและการเรียนรู้จากคำพูดหรือสัญลักษณ์

2.2.3.3.3 ลำดับการที่ดี

2.2.3.3.4 การให้รางวัลและการลงโทษ

2.3 กำหนดกิจกรรมการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนต้องมีเป้าหมายให้ผู้เรียนเกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ตามจุดประสงค์ของหลักสูตรที่กำหนดไว้ และต้องจัดให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาสติปัญญาด้านการเรียนรู้ ควบคู่ไปกับความรู้สึนึกคิด และทักษะการปฏิบัติการโดยสอดคล้องกับความรู้สึึกในการปฏิบัติให้เป็นประจำ เพื่อส่งผลให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ในการเรียนรู้ ความชำนาญในการปฏิบัติงาน ดังนั้นครูผู้สอนจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในหลักการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักการจัดกิจกรรมของ อารณีย์ ใจเที่ยง (2540, หน้า 72-75) ดังนี้

2.3.1 จัดให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของหลักสูตร มีความมุ่งหวังให้ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น เกิดทักษะกระบวนการต่าง ๆ เช่น กระบวนการคิด การแก้ปัญหา การปฏิบัติงาน เป็นต้น ดังนั้นครูผู้สอน จึงต้องสอนวิธีการคิด วิธีการแก้ปัญหา และสอนอย่างมีลำดับขั้นตอนที่มีประสิทธิภาพ จัดกิจกรรมในรูปแบบต่าง ๆ ใช้วิธีการสอนที่หลากหลาย เพื่อให้ผู้เรียนเกิดคุณสมบัติตามที่หลักสูตรมุ่งหวัง

2.3.2 จัดให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การสอน ครูผู้สอนต้องพิจารณาว่าจุดประสงค์การมุ่งเน้นพฤติกรรมด้านใด เช่น ด้านทักษะ

2.3.3 จัดให้เหมาะสมกับวัย ความสามารถ ความสนใจของผู้เรียน

2.3.4 จัดให้สอดคล้องกับลักษณะของเนื้อหาวิชา

2.3.5 มีลำดับขั้นตอนการเรียนรู้จากสิ่งง่ายไปสู่สิ่งที่ยาก

- 2.3.6 กิจกรรมที่น่าสนใจ โดยใช้สื่อการสอนที่เหมาะสม สื่อการสอน
- 2.3.7 ให้ผู้เรียนเป็นกระทำกิจกรรม
- 2.3.8 ใช้วิธีการที่ท้าทายความคิดความสามารถของผู้เรียน
- 2.3.9 ใช้เทคนิควิธีการสอนที่หลากหลาย
- 2.3.10 จัดบรรยากาศที่รื่นรมย์ สนุกสนาน และเป็นกันเอง
- 2.3.11 ต้องมีการวัดผลการใช้กิจกรรมนั้นทุกครั้ง

กล่าวโดยสรุป การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ควรดำเนินการ เพื่อประโยชน์แก่ผู้เรียนอย่างแท้จริง โดยมุ่งพัฒนาความเจริญทุกด้านแก่ผู้เรียน เราให้ผู้เรียนได้แสดงออก ได้มีส่วนร่วม ฝึกฝนวิธีการแสวงหาความรู้ วิธีการแก้ปัญหาด้วยตนเอง และจัดบรรยากาศที่สนุกสนาน ตลอดจนจัดให้เหมาะสมกับวัย ความสามารถ ความสนใจของผู้เรียน

2.4 รูปแบบการสอน (Models of Teaching)

2.4.1 รูปแบบการสอน หมายถึง แผนการสอนหรือรูปแบบที่ออกมาเพื่อใช้จัดการเรียนการสอนในลักษณะที่ผู้เรียนและผู้สอนเผชิญหน้ากันในห้องเรียนหรือในการดิวเสริมความรู้ และเป็นรูปแบบที่ใช้ในการจัดทำสื่อการเรียนการสอน ซึ่งรวมถึงหนังสือ फिल्म เทป และโปรแกรมคอมพิวเตอร์ต่างๆ ตลอดจนกำหนดการสอนระยะยาว แต่ละรูปแบบการสอนจะให้แนวทางการจัดการเรียนการสอน เพื่อช่วยให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จตามจุดประสงค์ด้านต่างๆ ที่กำหนดไว้ (อาภรณ์ ใจเที่ยง, 2540, หน้า 142 อ้างอิงจาก Joyce & Weil, 1986, p. 2)

วิชย ประสิทธิ์วุฒิเวชช์ (2535, หน้า 170) กล่าวว่า รูปแบบการสอน เป็นการนำเทคนิคการสอนต่างๆ มาผสมผสานกัน ระบุขั้นตอนการดำเนินการทุกขั้นตอน ตั้งแต่ขั้นนำสู่เรื่อง ขั้นสอนและขั้นสรุป เน้นให้ผู้เรียนได้คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น และสอดคล้องกับเจตคติที่ควรจะเป็น ให้สนองตอบต่อจุดมุ่งหมายทางการศึกษาทั้งด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย

กล่าวโดยสรุปได้ว่า รูปแบบการสอน หมายถึง แบบแผนของการสอนที่ครูผู้สอนได้จัดขึ้นอย่างเป็นระบบระเบียบ ตามหลักการ โดยมีขั้นตอนในการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้เกิดผลแก่ผู้เรียนตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ในการสอน

2.4.2 องค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอน รูปแบบการเรียนการสอนมีองค์ประกอบสำคัญ ดังนี้ (ทิสนา เขมมณี, 2545, หน้า 221 - 222)

2.4.2.1 มีปรัชญา ทฤษฎี หลักการ แนวคิด หรือความเชื่อพื้นฐาน หรือเป็นหลักของรูปแบบการสอนนั้นๆ

2.4.2.2 มีการบรรยายและอธิบายสภาพหรือลักษณะของการจัดการเรียนที่สอดคล้องกับหลักการที่ยึดถือ

2.4.2.3 มีการจัดระบบ คือ มีการจัดองค์ประกอบและความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของระบบให้สามารถนำผู้เรียนไปสู่เป้าหมายของระบบหรือกระบวนการนั้น ๆ

2.4.2.4 มีการอธิบายหรือให้ข้อมูลเกี่ยวกับวิธีการสอน และเทคนิคการสอนต่าง ๆ อันจะช่วยให้กระบวนการเรียนการสอนนั้นๆ เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

2.4.3 รูปแบบการสอนของ Bruce Joyce และ Marha Weil วิจัย ประสิทธิภาพพิเศษ (2535, หน้า 173 - 192) ได้จัดกลุ่มรูปแบบการสอน เป็น 5 รูปแบบ ดังนี้

2.4.3.1 รูปแบบการสอนความคิดรวบยอด (Concept Attainment Model) เป็นรูปแบบหนึ่งของการสอนซึ่งอยู่ในกลุ่มวิธีการแสวงหาความรู้ของมนุษย์ ด้วยเหตุที่ว่ามนุษย์เรียนรู้สิ่งต่างๆ จากสภาพแวดล้อม ธรรมชาติรอบๆ ตัว วิเคราะห์เปรียบเทียบหาเหตุผลจนสามารถจำแนกสิ่งต่าง ๆ ได้ ทำให้เกิดความคิดรวบยอดเกี่ยวกับสิ่งนั้น ๆ

2.4.3.2 รูปแบบการสอนแบบสืบสวนสอบสวน (Inquiry Training Model) เป็นรูปแบบการสอน ช่วยให้ผู้เรียนรู้จักวิธีการแสวงหาคำตอบ เพื่ออธิบายความเป็นไปต่างๆ อย่างมีหลักเกณฑ์ โดยให้ความสนใจกับปัญหาบางอย่างน่าสนใจ นำแสวงหาคำตอบ รู้จักการรวบรวมข้อมูล รู้จักตั้งสมมติฐาน และสรุปผลใช้ในการอธิบายเหตุการณ์ที่เป็นปัญหานั้นได้

จุดเน้นที่สำคัญของการสอนแบบนี้ คือ ต้องการให้ผู้เรียนรู้จักคิดค้นในสิ่งที่ต้องการรู้ โดยผู้เรียนต้องตั้งคำถามเพื่อหาข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งนั้น ๆ เมื่อได้ข้อมูลที่คิดว่ามากพอก็ตั้งคำถามที่เป็นสมมติฐานเกี่ยวกับสิ่งนั้น ๆ อาจตั้งสมมติฐานได้มากกว่าหนึ่ง จากนั้นก็ตั้งคำถามใหม่เพื่อจะหาข้อมูลมาทดสอบสมมติฐานที่ตั้งไว้ จนได้ข้อมูลมาสนับสนุนสมมติฐานอันใดอันหนึ่งชัดเจนพอ ก็ได้ค้นพบในสิ่งที่ต้องการรู้นั้น ดังนั้นผู้เรียนจะต้องตั้งคำถามที่ชัดเจน มีเป้าหมายและขอบเขต จึงจะสามารถนำไปสู่การค้นพบคำตอบในสิ่งที่ต้องการรู้ได้

2.4.3.3 รูปแบบการสอนแบบการสังเคราะห์และเชื่อมโยง (Synectics Model) รูปแบบการสอนแบบการสังเคราะห์และเชื่อมโยง เกิดจากความคิดว่า บุคคลแต่ละบุคคล แต่ละอาชีพมีโลกทัศน์ของตนเอง ถ้านำเอาแนวความคิดของแต่ละคนมารวมกัน เปรียบเทียบกับสิ่งแปลกๆ ความหลากหลายของแนวคิดนั้น ถ้าวรรณาเข้าด้วยกันอาจได้แนวคิดใหม่ ดังนั้นรูปแบบการสอนนี้ จึงพัฒนาความสามารถของแต่ละบุคคลหรือกลุ่มบุคคล ด้วยการพยายามคิดคิดแปลกๆ ให้ได้ความคิดหลาย ๆ อย่าง

2.4.3.4 รูปแบบการสอนการฝึกทักษะ (Training Model) การเรียนรู้ในสิ่งที่เป็นเชิงพฤติกรรม จุดเน้นอยู่ที่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียน อาศัยหลักการในเรื่องสิ่งเร้าและการตอบสนอง การสอนจึงจำแนกเนื้อหาที่จะเรียนออกเป็นส่วนๆ แล้วนำส่วนย่อยเหล่านั้นมาสอนทีละส่วน เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ทีละส่วนจนเข้าใจ และนำไปใช้ได้อย่างคล่องแคล่ว การสอนตามรูปแบบนี้ จึงมีพื้นฐานจากจิตวิทยาหลายสาขา ดังนี้

2.4.3.4.1 จิตวิทยาในการฝึก (Training Psychology) มีความเชื่อว่าการเรียนรู้เกิดขึ้นได้จากการสังเกต และการฝึกปฏิบัติ ผู้สอนต้องทำการวิเคราะห์งานที่ต้องการให้ผู้เรียนฝึกเป็นส่วน ๆ แบ่งทักษะที่ซับซ้อนเป็นทักษะที่ง่าย ๆ หลาย ๆ ทักษะ เรียงลำดับความยาก-ง่าย ลดหลั่นกันลงมา จากนั้นจึงให้ผู้เรียนฝึกทักษะย่อยทีละส่วน จนเกิดความชำนาญและแม่นยำ เพื่อใช้เป็นพื้นฐานในการฝึกทักษะที่ยากและสลับซับซ้อนมากขึ้นต่อไป

2.4.3.4.2 แนวทฤษฎีของนักจิตวิทยาสาขาไซเบอร์เนติก (Cybernetic Psychologists) มีความเชื่อว่าร่างกายของมนุษย์นั้นเปรียบเสมือนเครื่องขงที่มีเส้นประสาท เป็นสื่อรับสัญญาณและควบคุมการทำงานของร่างกาย พฤติกรรมการแสดงออกเป็นสิ่งที่บ่งบอกความรู้สึกรู้สึกนึกคิดของผู้นั้นได้ ในกรณีที่ไม่ยอมแสดงพฤติกรรมหรือแสดงออกไม่เพียงพอ นักจิตวิทยาจะใช้เครื่องมือต่าง ๆ ช่วยกระตุ้นให้แสดงพฤติกรรม และให้ข้อมูลย้อนกลับที่เหมาะสมให้ผู้เรียนทราบระดับความสามารถในการฝึกฝน

2.4.3.4.3 แนวทฤษฎีการพัฒนาระบบ (System Development) เน้นความสำคัญขององค์ประกอบทุกส่วนที่รวมกันอยู่อย่างเป็นระบบ การสอนจึงเริ่มต้นจากการวิเคราะห์ระบบโครงสร้าง โดยจำแนกส่วนทักษะที่จะฝึก แล้วกำหนดเนื้อหาของทักษะที่จะฝึก จากนั้นก็กำหนดหน้าที่ของงานที่ทำแต่ละอย่างโดยละเอียด และพิจารณาความสัมพันธ์กับส่วนอื่น ๆ ด้วย

2.4.3.4.4 แนวทฤษฎีของกลุ่มนักพฤติกรรมนิยม (Behaviorists) เน้นการสาธิตและการฝึกตามแบบอย่าง ผู้สอนต้องสาธิตให้ดู เพื่อให้ผู้เรียนได้สังเกตการปฏิบัติที่ถูกต้อง หลังจากนั้นก็ให้ผู้เรียนซักถามความเข้าใจและฝึกปฏิบัติ โดยผู้สอนคอยสังเกตพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์แล้ว ช่วยแก้ไขโดยให้แรงเสริม อาจให้ฝึกทักษะย่อย ๆ จนเกิดความมั่นใจ แล้วเพิ่มทักษะที่ยากขึ้นจนเกิดความชำนาญ

2.4.3.5 รูปแบบการสอนการทำงานเป็นกลุ่ม (Group Investigation Model) เป็นรูปแบบการสอนในชั้นเรียน โดยฝึกให้ช่วยแก้ปัญหาและทำงานเป็นกลุ่ม เพื่อฝึกกระบวนการประชาธิปไตย ให้ผู้เรียนยอมรับในความแตกต่างระหว่างบุคคล ได้แก้ปัญหาร่วมกันอย่างมีเหตุผล ซึ่งได้มาซึ่งผลงานที่ดี นอกจากนั้นยังช่วยส่งเสริมการพัฒนาของแต่ละคน

รูปแบบการสอนการทำงานเป็นกลุ่ม จะแสดงให้เห็นแบบแผนและวิธีการ ประนีประนอมกันของบุคคลในสังคม โดยให้ผู้เรียนฝึกฝนจนสามารถร่วมแก้ปัญหาสังคมได้ การสอนนั้นนอกจากจะให้ผู้เรียนรู้จักศึกษาค้นคว้าหาความรู้แล้ว ยังต้องการให้ผู้เรียนรู้จักตนเอง ตระหนักถึงสมรรถภาพในการทำงานด้วยตนเอง และทำงานร่วมกับคนอื่น รู้จักการผ่อนปรนและการประนีประนอม